

УДК 372.6:37(043.2)

**ВИКОРИСТАННЯ ДИДАКТИЧНОГО ПРОЄКТУ
У ПРОФЕСІЙНОМУ САМОВИЗНАЧЕННІ УЧНІВ 10-11 КЛАСІВ**

Ніколаєва Тетяна, Царенко Олександр

**Науковий керівник: кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
технологічної та професійної освіти Царенко О.М.**

*Центральноукраїнський державний університет імені Володимира
Винниченка, м. Кропивницький, Україна*

У статті розглядаються методичні особливості використання дидактичного проєктування для планування уроків технологій профорієнтаційного спрямування. Зазначається, що профорієнтаційна робота у закладах загальної середньої освіти має інтегруватися у цілісний освітній процес і сприяти успішному вибору майбутній професії випускниками. Визначені умови, за яких профорієнтаційна робота вчителя технологій буде ефективною. Наведено фрагмент уроку технологій профорієнтаційного спрямування, на якому вчитель не тільки ознайомлює старшокласників з програмним матеріалом, тобто з різними галузями виробництва та професіями, а й розвиває в них професійний інтерес, творче ставлення до праці, бажання працювати та вміння розуміти сенс і досконалість праці.

Ключові слова: професійне самовизначення, урок технологій, дидактичне проєктування.

**Use of the didactic project
in professional self-determination of students of 10-11 grades**

T. Nikolaeva, O. Tsarenko

Scientific supervisor: Candidate of Pedagogic Science, Docent Tsarenko O.M.

*The Volodymyr Vynnychenko Central Ukrainian State University,
Kropywnytsky, Ukraine*

The article examines the methodological features of the use of didactic design for planning lessons in vocational guidance technologies. It is noted that career guidance work in institutions of general secondary education should be integrated into a holistic educational process and contribute to the successful choice of a future profession by graduates. The conditions under which the vocational guidance work of a technology teacher will be effective are defined. A fragment of a vocational guidance technology lesson is presented, in which the teacher not only introduces high school students to the program material, that is, to various branches of production and professions, but also develops in them a professional interest, a creative attitude to work, a desire to work, and the ability to understand the meaning and perfection of work.

Key words: professional self-determination, technology lesson, didactic design.

Постановка проблеми. В останні роки, паралельно з соціально-економічним розвитком країни, еволюціонував і ринок праці, який характеризується зростанням безробіття, посиленням конкуренції та новими вимогами до рівня підготовки фахівців, здатних швидко реагувати в сучасних умовах виробництва. Вирішення цих проблем тісно пов'язане з активізацією процесів професійного самовизначення школярів. З метою підвищення ефективності процесу професійного самовизначення учнівської молоді, безумовно, важливим є відродження професійної орієнтації в Україні як цілісної та науково обґрунтованої системи спрямованої на вдосконалення індивідуального професійного пошуку. Як свідчить освітянська практика, заклади загальної середньої освіти (ЗЗСО) є ефективною структурою для професійного самовизначення учнівської молоді, адже сучасна шкільна освіта відіграє важливу роль у допомозі молодим людям обрати майбутню професію.

Профорієнтаційна робота з учнями безпосередньо пов'язана з навчанням і вихованням, але необхідно зазначити, що ефективність такої роботи можна виміряти за кількістю вступників у заклади освіти (вищої освіти, професійної освіти, ліцеї тощо) та випускників, які працевлаштувалися за обраним фахом.

Таким чином, профорієнтаційна робота у закладах загальної середньої освіти має інтегруватися у цілісний освітній процес і сприяти успішному вибору майбутній професії випускниками.

Аналіз досліджень і публікацій. Проведений аналіз наукових праць показав, що такі українські науковці, як В. Рибалко, В. Сидоренко, М. Янцур та інші розглядають особистість у профорієнтаційному процесі як активну, самостійну і творчу, яка має великий потенціал щодо професійного самовизначення.

У дослідженнях В. Сидоренка, Д. Тхоржевського, М. Янцура та інших науковців звертається увага на те, що особливістю профорієнтаційної роботи з учнями у шкільних майстернях є те, що їх можна зорієнтувати на масові робітничі професії ринку праці.

Психолого-педагогічні умови формування готовності до професійного самовизначення досліджували Д. Костянтинівський, Л. Ботякова, В. Мачуський, Н. Побірченко, А. Федоришина та інші.

Мета статті: проаналізувати методичні особливості використання педагогічного проектування на уроках технологій профорієнтаційного спрямування.

Виклад основного матеріалу (результатів) дослідження. Освіта сьогодення покликана підготувати молоде покоління до професійного самовизначення з метою обрання виду професійної діяльності для успішної самореалізації у житті. Разом з цим, сучасний ринок праці, який постійно підвищує вимоги до майбутніх працівників вимагає від сучасної школи проведення якісної профорієнтаційної підготовки молодого покоління.

Важливою частиною профорієнтаційної роботи є ознайомлення учнів зі світом професій, вимогами до особистості та випробування себе в ролі представника обраної професії як на уроках, так і в позакласній та позашкільній роботі. Професійна діяльність вчителя технологій передбачає використання сучасних форм, методів і засобів, які забезпечать максимальну активність і самостійність учнів у здобутті знань і формуванні навичок. До них відносяться досліди і практичні заняття, навчальні курси і факультативи, відвідування виробництва і виробнича практика (самостійне спостереження, експериментування, аналіз, розрахунок, виконання виробничих і творчих завдань, суспільно корисна виробнича праця тощо) [4].

Для успішного проведення профорієнтаційної роботи вчитель технологій має дотримуватись таких умов:

- освітня профорієнтація – надає інформацію учням про типи робочих місць, професії та спеціальності;
- вивчення особистості учнів з метою профорієнтації, розвитку робочих та професійних інтересів;
- професійна орієнтація – створення умов для практичного випробування своїх сил у різних сферах зайнятості;

- професійна освіта – знайомить з різними секторами зайнятості, особливо в тих регіонах, де знаходиться заклад освіти [5].

Професійна орієнтація в практичній діяльності вчителя технологій являє собою складну систему, яка включає всі взаємопов'язані компоненти. Вона включає в себе всю структуру побудови системи профорієнтації в школі, в тому числі діяльність педагогічного та методичного кабінетів профорієнтації, класних керівників, усіх учителів та батьків, без яких діяльність вчителів технологій не може бути ефективною [1].

На уроках технологій педагог не тільки знайомить учнів з різними галузями виробництва, професіями та іншими видами людської діяльності, а й розвиває у них професійний інтерес, творче ставлення до праці, бажання працювати та вміння розуміти сенс і досконалість праці. Під керівництвом вчителя учнівська молодь опановує, наприклад, елементи технічної обробки деревини та металу, знайомиться з їх властивостями та галузями застосування, вивчає їх конструкційні можливості. У процесі виготовлення різних суспільно корисних об'єктів під час проектно-технологічної діяльності учні мають можливість навчитися планувати всі трудові процеси, організовувати робоче місце, працювати акуратно, економити матеріали та час, здійснювати самостійний контроль за виготовленням деталей і виробів [3].

З метою з'ясування рівня професійного самовизначення учнів вчителі часто проводять традиційне заняття: «Професійні нахили та інтереси». Такий урок повідомлення нових знань складається із організаційного моменту, обговорення питання з учнями щодо вибору професії, викладання нового матеріалу, самостійна робота учнів та підведення підсумків.

Під час організаційного моменту відбувається вітання з учнями; перевірка присутніх; перевірка готовності школярів до початку уроку.

На наступному етапі уроку буде повідомлена тема і мета. Далі обговорюються питання, які пов'язані з розумінням учнями поняття «вибір професії». Зокрема, їм необхідно пояснити, що вибір майбутньої професії чи кар'єрної траєкторії – це перш за все вибір діяльності, в якій людина хоче себе

бачити і проявити. Вибір «своїї» професії, вибір роботи за покликанням – це як розв'язання складного життєво важливого завдання. Перше невідоме на цьому шляху – це вимоги, які ставить обрана професія перед людиною. Друге невідоме – це попит національної економіки та суспільства на ту чи іншу професію. Третє невідоме, про яке повинні знати, – це те, що праця може вимагати більшої кількості розумових або фізичних зусиль [2].

Під час цього етапу варто обговорити з учням їхні особисті можливості, здібності та якості, а також варто поставити учням наступні питання:

- Що таке особисті якості (нахили, інтереси)?
- За якими критеріями можна визначити нахили та інтереси людини?
- Чи важливо для людини знайти та розвивати свої особливості та якщо так, то чому?

Пояснити учням, що всі люди відрізняються один від одного тим, як вони мислять і запам'ятовують речі. У кожної особистості є свої нахили, здібності, потреби, інтереси та риси характеру. Це не означає, що деякі люди не мають нахилів і розвинутих здібностей. Є люди, які не знайшли свого місця в житті та сучасному світі. Саме у процесі розвитку власних здібностей відбувається процес вибору майбутньої професійної діяльності. Отже, сутність процесу вибору професії полягає в об'єктивній оцінці власних інтересів, амбіцій та розвинутих здібностей. Тому на занятті «Професійні нахили та інтереси» учні повинні детально розібратися з такими поняттями, як «нахил» та «професійний інтерес», а також ознайомитися з їхніми характеристиками. Доцільним також під час уроку буде проходження школярами тесту на визначення їхніх творчих нахилів, що можна реалізувати за допомогою он лайн тестування на офіційному сайті Державної служби зайнятості.

На наступному етапі уроку відбувається повідомлення нового матеріалу. Вчитель наголошує на тому, що прагнення зрозуміти власні особливості та визначити свої інтереси, нахили та здібності є життєво важливим для формування самосвідомості людини, бо саме інтереси відіграють важливу роль у виборі певної професії. У переліку професійної самоідентифікації інтерес є

основним, а також активним мотивом вибору професії. Інтерес пов'язаний з усіма психічними якостями людини. Він мотивує людину займатися відповідною діяльністю, адже інтерес виникає у зв'язку з наявними нахилами, які даються від народження. Інтерес мотивує розвиток відповідних компетентностей, які забезпечують успіх фахівця у конкретній професійній діяльності.

Далі необхідно конкретизувати значення понять «нахили», «здібності», «професійний інтерес», а також ознайомити школярів з їхніми характеристиками.

На заключних етапах уроку проводиться рефлексія, обговорення нового матеріалу профорієнтаційного спрямування.

Як зазначає Д. Закатнов, під час проведення уроків технологій з профорієнтаційною метою, вчитель повинен використовувати педагогічні інструменти, які мають відповідати наступним вимогам:

- інформаційні засоби повинні містити інформацію, необхідну для розвитку внутрішнього світу людини, яка перебуває під виховним впливом;
- представляти об'єкт навчання в образній, наочній або символічній формі;
- застосовувати з цією інформацією медіа ресурси, які є засобом ідентифікації об'єктів, що беруть участь у освітній взаємодії [3, с 38].

Таким чином, на уроках технологій, педагог не лише ознайомлює учнів з різними видами професій, а й готує до вчасного професійного самовизначення з урахуванням індивідуальних нахилів, здібностей та інтересів учнів, а також потреб суспільства.

Висновки та перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Організація і проведення профорієнтаційних уроків технологій у закладах загальної середньої освіти є не тільки важливими у трудовому вихованні сучасної молоді, але й значущими для успішного вибору професії. Проведене дослідження та власний практичний досвід щодо використання методу дидактичного проектування, приклад якого наведено в описаному занятті, переконують, що уроки технологій профорієнтаційного спрямування мають значні можливості для своєчасного професійного самовизначення учнівської

молоді.

Подальші наукові пошуки доцільно спрямувати на доповнення дидактичного комплексу шкільного предмету «Технології» розробками уроків і виховних заходів профорієнтаційного спрямування.

Список використаної літератури

1. Белошицький О. Соціально-педагогічні проблеми профорієнтації учнівської молоді. *Трудове навчання*. 2012. № 4. С. 46–51.
2. Бережна Л. Проектування як фактор підвищення професіоналізму вчителя. *Імідж сучасного педагога*. 2010. № 1 (100). С.41–43.
3. Закатнов Д.О. Технології підготовки учнівської молоді до професійного самовизначення : монографія. Київ : Педагогічна думка, 2012. 160 с.
4. Повалій Л.В., Мачуська І.М. Професійне самовизначення старшокласників: метод. рек. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 51 с.
5. Царенко О. М. Оцінювання результатів профорієнтаційної діяльності вчителя технологій. *Проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*. Кропивницький : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2017. Вип. 11. Ч. 3. С. 145–148.